

แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Guidelines for the Development of Master of Arts and Doctor of
Philosophy Programs in Buddhist Studies and Philosophy,
Mahamakut Buddhist University

กฤตสุชิน พลเสน¹ พระสุทธิสารเมธี² พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ³ บุญร่วม คำเมืองแสน⁴ และ
สันติราษฎร์ พวงมลิ⁵

Kitsuchin Ponsen, Phrasutthisanmethi, Phrakhrupaladsuwatthanawisutthisarakun,
Boonruam Khammuangsaen and Santirat Phuangmali

Received: November 06, 2024

Revised: April 16, 2025

Accepted: May 09, 2025

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรฯ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฯ สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เป็นการวิจัยวิธีวิทยาแบบผสม เป็นการผสมผสานระหว่างวิธีวิทยาการวิจัยเชิงปริมาณ กับวิธีวิทยาการเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตร อาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต จำนวน 80 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย, ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน, ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน การวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ และวิเคราะห์เชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ในหลักสูตรฯ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านทักษะทางปัญญา รองลงมา คือ ด้านความรู้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ และ 2) แนวทางการพัฒนาหลักสูตรฯ เป็นการ จัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ผสมผสานระบบออนไลน์ พัฒนาการคิด การทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนรู้ร่วมกัน การวิจัย และพัฒนา สร้างสรรค์นวัตกรรมตอบสนอง

¹⁻⁵ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย; Mahamakut Buddhist University

Corresponding Author, email: Santirat_@hotmail.com

ต่อยุทธศาสตร์ชาติ และการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนาหลักสูตร, ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, พุทธศาสนา และปรัชญา

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the problems and factors affecting the teaching management of lecturers in the Buddhist Studies and Philosophy program at Mahamakut Buddhist University; and 2) to propose guidelines for curriculum development in the Buddhist Studies and Philosophy program at Mahamakut Buddhist University. This was a mixed-methods research combining quantitative and qualitative research methods. The sample group consisted of 80 persons including students, employers of graduates, curriculum coordinators, curriculum lecturers, and campus administrators. The research instruments used were questionnaires and interviews. Statistical analyses included frequency, percentage, mean, standard deviation, Pearson correlation coefficient, multiple regression analysis, and descriptive analysis. The research findings revealed that 1) the overall problems and factors affecting teaching by lecturers in the program were at a high level, and in individual aspects, the aspect with the highest opinion was intellectual skills, followed by knowledge. The aspect with the lowest opinion was interpersonal skills and responsibility; 2) the guidelines for curriculum development included making the curriculum flexible to suit learners, integrating online systems, developing critical thinking, establishing academic collaboration with other universities in the country to facilitate joint learning, conducting research and development, creating innovations that responded to national strategies, and increasing curriculum publicity by emphasizing its attractive educational strengths to reach those interested in pursuing further studies.

Keywords: curriculum development guidelines, Master of Arts, Doctor of Philosophy, Buddhism and Philosophy

บทนำ

มหาวิทยาลัยเป็นสถาบันการศึกษาขั้นสูงที่มีพันธกิจหลัก คือ งานสอน เพื่อถ่ายทอดความรู้ งานวิจัย งานบริการวิชาการแก่สังคม และงานถ่ายทอดศิลปวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่มีความสมดุลทั้งด้านความรู้ ความคิดความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม รวมทั้งเข้าใจตนเองและปรับตัวเข้ากับผู้อื่น อยู่ในสังคมได้อย่างมีคุณค่า เป็นการต่อยอดการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีพัฒนาการที่ดีขึ้น องค์ประกอบที่สำคัญในการจัดการศึกษา ได้แก่ หลักสูตร ผู้สอน ผู้เรียน หลักสูตรเป็นแนวทางในการจัดการศึกษา ที่ให้ความรู้และทักษะทางวิชาชีพ สามารถถ่ายทอดมรดกวัฒนธรรมปลูกฝังเจตคติ ค่านิยม และเสริมสร้างความเจริญให้แก่ผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543)

หลักสูตรเป็นหัวใจของการจัดการศึกษา เป็นแกนสำคัญในการวางแผนทางการจัดการศึกษา เป็นตัวกำหนดทิศทางของการศึกษาในการที่จะให้ความรู้ การเสริมสร้าง เจตคติ ตลอดจนการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนารอบด้าน หลักสูตรเป็นหลักและหัวใจของการจัดการเรียนการสอน ทำให้การศึกษาดำเนินไปสู่เป้าหมายที่วางไว้และทำให้การศึกษา มีประสิทธิภาพ หลักสูตรเป็นเสมือนเป้าหมายลอมพลเมืองที่ดีและมีคุณภาพ คุณภาพของพลเมือง จะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับหลักสูตรว่าต้องการให้ผู้ผ่านการศึกษามีคุณสมบัติอย่างไร (สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564)

สังคมไทยภายใต้ความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน ตลอดจนกระแสความคิด แรงกดดันเพื่อความอยู่รอดของประชาชน รวมทั้งปัญหาสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง การเติบโตของเทคโนโลยีที่ขาดระบบการควบคุม ระบบครอบครัวอ่อนแอ ส่งผลให้เยาวชนขาดความเป็นพลเมืองที่เหมาะสมในบางส่วนของสังคมไทย และคาดว่าปัญหาดังกล่าวจะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคต ดังนั้นรัฐจะต้องส่งเสริมการพัฒนาความเป็นพลเมืองที่พึงประสงค์ของเยาวชน ทั้งในระบบการศึกษา และสามารถพัฒนาความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นกับเยาวชนได้อย่างยั่งยืน การเรียนรู้ของเยาวชนเป็นกลไกสำคัญที่จะสามารถพัฒนาความคิดและจิตสำนึกของมนุษย์ได้อย่างยั่งยืน เพราะฉะนั้นการเรียนรู้ของผู้เรียนด้านความเป็นพลเมืองจะต้องมีมาตรฐานเดียวกัน พลเมืองที่ดีย่อมมีมาตรฐานเดียวกันทั่วประเทศ เครื่องมือที่จะนำมาใช้ในการเรียนรู้ของเยาวชน ซึ่งอาจจะได้แก่สื่อการสอนจะต้องสามารถพัฒนาการเรียนรู้ อย่างเป็นระบบและมีมาตรฐานการเรียนรู้ที่เท่าเทียมกัน รวมทั้งสามารถพัฒนาองค์ความรู้ สร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้อย่างเหมาะสม เพราะฉะนั้นการสร้างนวัตกรรม (Innovation) สื่อการสอน ในรูปแบบใหม่ ๆ ที่สามารถให้ความรู้เสริมสร้างทักษะ และปลูกฝังเจตคติได้ด้วย จะสามารถพัฒนาเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองที่ดีของประเทศได้ (ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล, 2560) ดังนั้นการบริหารจัดการหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาจึงต้องจัดให้มีความสอดคล้องกับความมุ่งหมายของการศึกษา เพื่อที่จะสร้างกำลังคนไปประกอบการงานอาชีพหรือศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น มหาวิทยาลัยจึงไม่ใช่ว่าแค่ผลิตบัณฑิตให้มีความรู้ ทักษะทางวิชาชีพเท่านั้น แต่ต้องเป็นบัณฑิตที่มีคุณธรรม จริยธรรม ตามวิชาชีพ และทำงานร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข (ไพฑูรย์ สีนลรัตน์, 2549)

เนื่องด้วยหลักสูตรหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ใช้ทำการเรียนการสอนมาใกล้ครบรอบ 5 ปี จำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้มีความทันสมัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย” การพัฒนาหลักสูตรด้านพุทธศาสนาและปรัชญา เป็นเรื่องสำคัญในสถานการณ์ปัจจุบัน ที่ควรมีการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างต่อเนื่อง นอกเหนือจากทิศทางและนโยบายที่สถาบันการศึกษาจะต้องนำมาดำเนินการให้เป็นรูปธรรมแล้ว การพัฒนาหลักสูตรยังคำนึงถึงความต้องการของผู้เรียนด้วย จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยเชิงสำรวจถึงความเห็นต่อหลักสูตรในระดับอุดมศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ของบุคลากรผู้เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จากสถานศึกษาที่มีอยู่ ตลอดจนผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อเป็นข้อมูลสำคัญในการพัฒนาหลักสูตร รูปแบบและวิธีการจัดการศึกษาในสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ในระดับอุดมศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัย ดังนี้

ด้านเนื้อหา ได้แก่ แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยการส่งเสริมคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน คือ 1) คุณธรรม จริยธรรม 2) ความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ 5) ทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ

ด้านประชากร และกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่ ศาลายา จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 100 รูป/คน ประชากรทั้ง 3 แห่งนี้เท่านั้นได้เปิดการเรียนการสอนหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักศึกษาสาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา ผู้ใช้บัณฑิต อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรและอาจารย์ประจำหลักสูตร และผู้บริหารวิทยาเขต 3 แห่ง ได้แก่

ศาลายา จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 80 รูป/คน โดยกำหนดตามกลุ่มตัวอย่างตามตารางเครซซี่และมอร์แกน (Krejcie, R.V. & Morgan D.W., 1970) ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยการใช้ตารางเลขสุ่ม

ด้านสถานที่ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ศาลายา จังหวัดนครปฐม วิทยาเขตล้านนา จังหวัดเชียงใหม่ วิทยาเขตร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด เพราะเป็นพื้นที่ที่เปิดการเรียนการสอนในหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา จึงทำให้มีประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต เกี่ยวกับคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน คือ 1) คุณธรรม จริยธรรม 2) ความรู้ 3) ทักษะทางปัญญา 4) ทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ 5) ทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ จำนวน 30 ข้อ

การสร้าง และการหาคุณภาพของเครื่องมือ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่

1) แบบสอบถาม 2) แบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างและการหาคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

1. แบบสอบถาม

1.1 วิธีการสร้างแบบสอบถาม ได้แก่ 1) คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต 2) การนำผลการศึกษามาสร้างแบบสอบถาม โดยจำแนกเป็น 3 ตอน ซึ่งมีเนื้อหาครอบคลุมจุดหมายและสมมติฐานการวิจัย 3) การนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความถูกต้องเพื่อหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) จากนั้น นำมาปรับปรุงแก้ไขตามที่ผู้เชี่ยวชาญแนะนำ 4) ผู้ศึกษาวิจัยนำแบบสอบถามตามที่ได้ปรับปรุงแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและความเที่ยงตรงของเครื่องมือจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ได้แก่ 4.1) ผู้เชี่ยวชาญด้านพระพุทธศาสนา 4.2) ผู้เชี่ยวชาญด้านพุทธศาสนาและปรัชญา 4.3) ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษา และ 5) คณะผู้วิจัยนำคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์และถูกต้องยิ่งขึ้น

1.2 การหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ 1) การนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นต่อผู้เชี่ยวชาญชุดเดิมเพื่อตรวจสอบความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (IOC) ด้วยการกำหนดเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้ คะแนน +1 หมายถึง การแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นวัดความคิดเห็นด้านสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน คะแนน 0 หมายถึง การไม่แน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นวัดความคิดเห็นด้านสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน และ คะแนน -1 หมายถึง การแน่ใจว่า ข้อคำถามนั้นไม่วัดความคิดเห็นด้านสภาพปัญหาและปัจจัยที่

ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอน จากนั้นได้คัดเลือกคำถามที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50-1.00 จากผู้เชี่ยวชาญที่ให้คะแนน จำนวน 30 ข้อ แล้วจึงนำเสนอผู้เชี่ยวชาญอีกครั้ง 2) การนำแบบสอบถามไปทดสอบใช้ (Try-out) กับผู้ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน 3) การหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (Item Discrimination) ของแบบสอบถามในการวิจัยในครั้งนี้ มีค่าอำนาจจำแนกระหว่าง 0.457-0.840

1.3 การหาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) ด้วยการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นด้วยการใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.971

1.4 การจัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้

2. แบบสัมภาษณ์ จากผลการศึกษาสภาพและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของหลักสูตรฯ คณะผู้วิจัยได้สร้างและพัฒนาแบบสัมภาษณ์ขึ้นเพื่อนำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฯ ต่อไป โดยผลการศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบตัวแปรคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน ที่ร่วมกันทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = 0.000$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรฯ ได้ร้อยละ 73.1 ($R^2 = 0.731$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้

$$Y = 1.527 + 0.240X_1 + 0.214X_2 + 0.195X_3$$

จากนั้น คณะผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยเชิงปริมาณมากำหนดเป็นแบบสัมภาษณ์ในประเด็นทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านปรัชญาของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร 2) ด้านเนื้อหาสาระ/รายวิชา 3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 4) ด้านผู้สอน 5) ด้านการวัดและประเมินผล 6) ด้านอื่น ๆ ทั้งนี้ เพื่อเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรฯ โดยได้หาความเที่ยงตรงของคำสัมภาษณ์ด้วยการปรึกษาผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานด้วยการนำข้อมูลที่รวบรวมไว้มาวิเคราะห์ค่าทางสถิติ อันประกอบด้วยตารางแจกแจงความถี่ (Frequency) การหาค่าร้อยละ (Percentage)

2) การวิเคราะห์สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต 5 ด้าน โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำเสนอข้อมูลในรูปแบบตารางควบคุมการบรรยายผลการศึกษา โดยกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนคำตอบของแบบสอบถาม ลักษณะของแบบสอบถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ตามวิธี

ของลิเคิร์ท (บุญชม ศรีสะอาด, 2554) ดังนี้ 5 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 4 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 3 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 2 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย 1 หมายถึง ความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด โดยการแปลความหมาย ดังนี้ 4.51-5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด 3.51-4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก 2.51-3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง 1.51-2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย 1.00-1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3) การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาสภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต ที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา 5 ด้าน โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ด้วยวิธีของเพียร์สัน (Pearson Product Moment Correlation (r)) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.01 และการวิเคราะห์การถดถอยของพหุคูณ Multiple Regression Analysis (MR) ในการใช้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ ซึ่งได้กำหนดเกณฑ์ระดับความสัมพันธ์ไว้ ดังนี้

ค่า r เป็น (-) หมายถึง มีความสัมพันธ์ทางลบหรือทางตรงกันข้าม

ค่า r เป็น (+) หมายถึง มีสัมพันธ์ทางบวกหรือทางเดียวกัน

ค่า r เป็น +/- 0.00 ถึง 0.31 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย

ค่า r เป็น +/- 0.32 ถึง 0.66 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับปานกลาง

ค่า r เป็น +/- 0.67 ถึง 1.00 ถือว่ามีความสัมพันธ์อยู่ในระดับมาก

สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านทักษะทางปัญญา รองลงมา คือ ด้านความรู้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ

1.1 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ ที่มีความสัมพันธ์ทางด้านคุณธรรม จริยธรรม ทางด้านความรู้ ทางด้านทักษะทางปัญญา ทางด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ ทางด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ พบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

1.2 ผลการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พบว่า มีตัวแปรคุณภาพบัณฑิตด้านการประกันคุณภาพการศึกษา ทั้ง 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ 2) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 3) ด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่ร่วมกัน

ทำนายปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P\text{-value} = .000$) ซึ่งตัวแปรทั้ง 3 สามารถอธิบายการผันแปรของปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้ร้อยละ 73.1 ($R^2 = .731$) สามารถเขียนสมการพยากรณ์ในรูปคะแนนดิบได้ดังต่อไปนี้ $Y = 1.527 + .240X_1 + .214X_2 + .195X_3$

2. ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเป็นการคัดกรองความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ หลักสูตรต้องพัฒนาให้เป็นไปตามแผน หรือโครงสร้างของหลักสูตร และต้องนำประเด็นข้อชี้แนะจากการสอบทวนผลสัมฤทธิ์ของรายวิชาของหลักสูตรเดิมมาประกอบในการพิจารณาด้วย เพื่อให้มีการรับรู้ถึงเหตุและผล เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงให้ถูกประเด็น ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรต้องมีการนำนวัตกรรมทางความคิดแบบสมัยใหม่เข้ามาและต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รายวิชาจะต้องใช้ภาษาที่สื่อเข้าใจง่ายและน่าสนใจ คำอธิบายรายวิชาต้องครอบคลุมทั้งวิชาการและวิชาชีพ โดยยึดปรัชญาและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นรากฐานหลักสูตรจะต้องเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และหลักสูตรปริญญาเอกควรเน้นประเด็นวิจัยที่ทำให้เกิดหรือเห็นผลกระทบระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ที่สำคัญจะต้องมีทักษะด้านดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการศึกษารายวิชาหรือการทำวิจัยร่วมสมัย

การเสนอเป็นแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ดังนี้

1) ด้านปรัชญาของหลักสูตร ความสำคัญของหลักสูตร วัตถุประสงค์ของหลักสูตร ควรมุ่งเน้นการสร้างความรู้ ทักษะการนำไปใช้ให้เกิดประสบการณ์ในการทำงาน การวิจัยเชิงปริมาณ การพัฒนาความรู้ทางวิชาการ และวิชาชีพให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง ตลอดจนการเป็นผู้นำทางวิชาการ ทางพุทธศาสนาและปรัชญา เพื่อพัฒนาศักยภาพมนุษย์ที่ยั่งยืน

2) ด้านเนื้อหาสาระ/รายวิชา

2.1) ในหลักสูตรระดับปริญญาโท-เอก แต่ละรายวิชาได้กำหนดกิจกรรมในคาบเรียนที่ 1 การปฐมนิเทศ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน การวางเงื่อนไข เป็นการทำความเข้าใจในรายวิชา จุดมุ่งหมาย ความคาดหวังในการเรียน ขอบข่ายเนื้อหา วิธีการเรียนการสอน วิธีการประเมินผลการเรียนรู้ การตั้งหัวข้อวิจัยเพื่อนำสู่ขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการทำวิจัยเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ รวมทั้งการกำหนดกติกาเพื่อการเรียนรู้ร่วมกัน เช่น การเข้าเรียน การมีส่วนร่วมในกิจกรรมกลุ่ม การทำงานตามที่มอบหมาย การทำผลงานทางวิชาการ

2.2) ในระดับปริญญาโท-เอก ควรเพิ่มกิจกรรมในชั้นเรียนโดยการการพัฒนา คุณธรรม จริยธรรม ศึกษาสภาพปัญหาสังคม และต่อยอดพฤติกรรม ความดีที่มีอยู่ โดยการนำ ประเด็นพฤติกรรมที่สำคัญในชีวิตประจำวันมาร่วมอภิปราย เพื่อนำไปสู่การส่งเสริม และการนำไปทดลองใช้จริง ภายใต้การวิจัยเชิงปริมาณ การวิจัย และพัฒนา Research & Development (R&D)

3) ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน

3.1) การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในรายวิชาที่สอดคล้องกับการทำวิจัย การสอนควรใช้วิจัยเป็นฐาน การศึกษาสภาพปัญหาอย่างแม่นยำ ถูกต้อง ชัดเจน การตั้งวัตถุประสงค์ ที่เกิดการพัฒนา มีคุณค่าต่อสังคม การตั้งสมมติฐาน การคาดคะเนคำตอบของปัญหาที่น่าสนใจใน สังคม เพื่อพัฒนาให้ผู้เรียนในระดับบัณฑิตศึกษาได้ พัฒนาทั้งด้านวิชาการ ให้เกิดทักษะชีวิต ตลอดจนการพัฒนาทักษะทางการวิจัยที่ยั่งยืน

3.2) ควรเพิ่มเติมการทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ใน ประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อนำไปสู่การ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ กว้างขวางขึ้น เป็นการสร้างโอกาสในการพัฒนาอาจารย์ และนักศึกษาทางด้านวิชาการต่อไป

3.3) เพิ่มเติมการจัดกิจกรรมดูงานในต่างประเทศ เพื่อเป็นการเปิดโลกทัศน์ ให้กับอาจารย์และนักศึกษาได้เรียนรู้เพิ่มเติม และมีประสบการณ์ที่กว้างขึ้น เป็นการฝึกทักษะ ทางด้านภาษาและวัฒนธรรมเพิ่มเติม

3.4) ควรมีการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานระบบการเรียนใน ห้องเรียน และระบบการเรียนแบบออนไลน์ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเรียนของ นักศึกษาต่างประเทศ

4) ด้านผู้สอน ควรมีการส่งเสริมพัฒนาคณาจารย์ในการจัดการเรียนการสอนที่ มุ่งเน้นพัฒนาทักษะทางคุณธรรม จริยธรรม ทักษะการคิด แก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างคณาจารย์กับนักศึกษานำไปสู่การให้คำปรึกษาในการดำเนินการวิจัยต่อไป

5) ด้านการวัดและประเมินผล ควรมีการให้นักศึกษามีส่วนร่วมได้แสดงความ คิดเห็นในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนมีการวัดและประเมินผลที่หลากหลายมีความ สอดคล้องกับเนื้อหาที่สอน ครอบคลุมการเรียนรู้ทุกด้านเพื่อให้เห็นความก้าวหน้าของนักศึกษาอย่าง มีประสิทธิภาพ

6) ด้านอื่น ๆ ควรมีการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของ จุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ ทั้งทางสื่อออนไลน์ เว็บไซต์ หรือเครือข่ายศิษย์เก่าของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่องนี้มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายผล ดังนี้

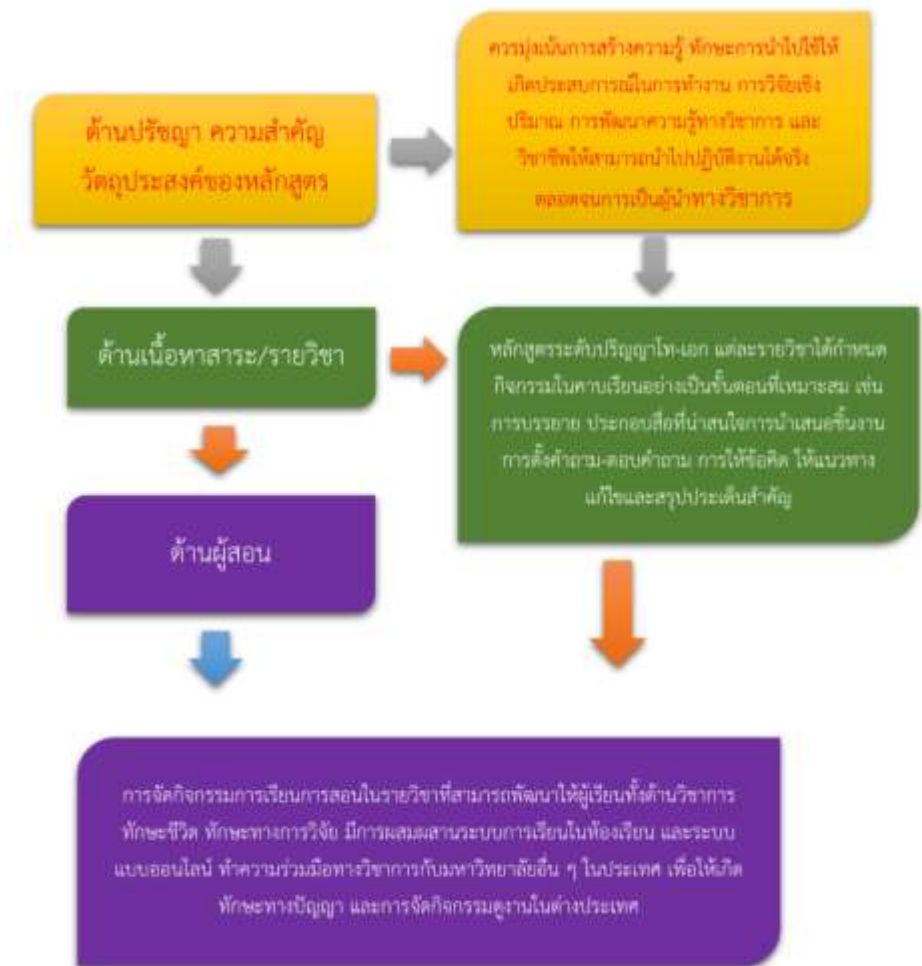
1. สภาพปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และรายด้าน โดยด้านที่มีความคิดเห็นสูงสุด คือ ด้านทักษะทางปัญญา รองลงมา คือ ด้านความรู้ ส่วนด้านที่มีความคิดเห็นต่ำสุด คือ ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ทั้งนี้เนื่องมาจาก อาจารย์ประจำรายวิชา มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหาเมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ใหม่ ๆ ที่ไม่ได้คาดคิดมาก่อนและมีความสามารถในการวิเคราะห์สถานการณ์ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดของนวลจิตต์ เขาวกิตติพงศ์ (2545) ได้กล่าวถึง แนวคิดจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่งกล่าวถึงการจัดการเรียนรู้ ที่ยอมรับว่าบุคคลหรือผู้เรียนมีความแตกต่างกัน และทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ ดังนั้นในการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูหรือผู้จัดการเรียนรู้ควรมีความเชื่อพื้นฐานอย่างน้อย 3 ประการ คือ 1) เชื่อว่าทุกคนมีความแตกต่างกัน 2) เชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ 3) เชื่อว่าการเรียนรู้เกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา ดังนั้นการจัดการเรียนรู้จึงเป็นการจัดบรรยากาศ จัดกิจกรรม จัดสื่อ จัดสถานการณ์ ฯลฯ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้เต็มตามศักยภาพ ครูจึงมีความจำเป็นที่จะต้องรู้จักผู้เรียนครอบคลุมอย่างรอบด้านและสามารถวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อนำไปเป็นพื้นฐานการออกแบบหรือวางแผนการเรียนรู้ได้สอดคล้องกับผู้เรียน สำหรับในการจัดกิจกรรมหรือออกแบบการเรียนรู้ อาจทำได้หลายวิธีการและหลายเทคนิค แต่มีข้อควรคำนึงว่าในการจัดการเรียนรู้แต่ละครั้งแต่ละเรื่อง ได้เปิดโอกาสให้กับผู้เรียนในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่ 1) เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นผู้เลือกหรือตัดสินใจในเนื้อหาสาระที่สนใจเป็นประโยชน์ต่อตัวผู้เรียนหรือไม่ 2) เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ โดยได้คิดได้รวบรวมความรู้และลงมือปฏิบัติจริงด้วยตนเองหรือไม่ ซึ่งทศนา แคมมณี (2559) ได้นำเสนอแนวคิดในการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมและสามารถนำไปใช้เป็นแนวปฏิบัติ สอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก สำหรับสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และด้านการกำกับดูแลคุณภาพ มีความต้องการจำเป็นในการดำเนินการมากที่สุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุเมธ เอี่ยมบวร (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้าง การรู้เท่าทันดิจิทัลสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยเป็นการคัดกรองความคิดเห็นจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ได้กล่าวว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย คือ หลักสูตรต้องพัฒนาให้เป็นไปตามแผน หรือโครงสร้างของหลักสูตร และต้องนำประเด็นข้อชี้แนะจากการสอบสวนผลสัมฤทธิ์ของรายวิชาของหลักสูตรเดิมมาประกอบในการพิจารณาด้วย เพื่อให้มีการรับรู้ถึงเหตุและผล เพื่อเป็นการพัฒนาปรับปรุงให้ถูกประเด็น ซึ่งการพัฒนาหลักสูตรต้องมีการนำนวัตกรรมทางความคิดแบบสมัยใหม่เข้ามาและต้องให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว รายวิชาจะต้องใช้ภาษาที่สื่อเข้าใจง่ายและน่าสนใจ คำอธิบายรายวิชาต้องครอบคลุมทั้งวิชาการและวิชาชีพ โดยยึดปรัชญาและอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัยเป็นรากฐานหลักสูตรจะต้องเน้นกิจกรรมที่เสริมทักษะให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติจริง และหลักสูตรปริญญาเอกควรเน้นประเด็นวิจัยที่ทำให้เกิดหรือเห็นผลกระทบระหว่างมหาวิทยาลัยกับชุมชน ที่สำคัญจะต้องมีทักษะด้านดิจิทัลเพื่อให้ผู้เรียนมีเครื่องมือในการศึกษารายวิชาหรือการทำวิจัยร่วมสมัย สอดคล้องกับแนวคิดของมะลิวรรณ ศรีพันธ์ (2553) ได้สรุปแนวความคิดการพัฒนาหลักสูตร ไว้ดังนี้ การปรับปรุงหรือพัฒนาหลักสูตรนั้น กระทำเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งสภาพการณ์ของสังคมโดยมุ่งให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถ ในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข ดังนั้นการจะพัฒนาหลักสูตรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นที่จะต้องทำการศึกษารวบรวมความต้องการของผู้เรียนเพื่อกำหนดเป็นกรอบกว้าง ๆ สำหรับการพัฒนาหลักสูตรสภาพความต้องการและการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ตลอดจนการวิเคราะห์หลักปรัชญาการศึกษาจากนั้นจึงเป็นขั้นตอนของการดำเนินการกำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ เนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนและการประเมินผล ในส่วนการประเมินผลนั้น อาจจะพิจารณาได้ 2 กรณี คือ การประเมินผลความก้าวหน้า ความเปลี่ยนแปลง พฤติกรรมของผู้เรียนประการหนึ่ง และการประเมินผลการใช้หลักสูตรทั้งระบบ ข้อมูลที่ได้จากการประเมินผลหลักสูตรทั้ง 2 ประเภทนี้ จะเป็นข้อมูลสำหรับการพัฒนาหลักสูตรต่อไป ทั้งในระดับเนื้อหาวิชาและระดับสูงขึ้นไป ซึ่งเป็นกระบวนการที่ต้องมีความต่อเนื่องกันอยู่ตลอดเวลา พอสรุปหลักการพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาหลักสูตรได้ ดังนี้ 1) การศึกษาความต้องการของผู้เรียน การวิเคราะห์สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคม ปรัชญาการศึกษา นโยบายทางการเมือง เพื่อนำข้อมูลเหล่านี้มากำหนดเป็นแนวทางในการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาหลักสูตร ซึ่งขั้นตอนนี้กล่าวได้ว่าเป็นการศึกษาสภาพทั่วไปก่อนการพัฒนาหลักสูตร 2) กำหนดหลักการ เป้าหมาย จุดประสงค์ของหลักสูตรการจัดทำเนื้อหาวิชา กิจกรรมการเรียนการสอนจะเป็นกิจกรรมของการพัฒนาหลักสูตร 3) การนำหลักสูตรไปใช้ 4) การประเมินผลติดตามผล สอดคล้องกับงานวิจัยของพีรวัช ตันไพบูลย์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิเคราะห์งานวิจัยด้านหลักสูตร การสอนและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลการวิจัย พบว่า งานวิจัยด้านหลักสูตรใช้แนวคิดของสังกัด

อุทรานันท์มากที่สุด ร้อยละ 73.33 มี จุดประสงค์ในการพัฒนาหลักสูตร คือ ศึกษาข้อมูลพื้นฐาน สร้างหลักสูตร ทดลองใช้และประเมินผลหลักสูตร จุดประสงค์ในการประเมินหลักสูตร คือ ประเมิน หลักสูตรและเปรียบเทียบผลการประเมินหลักสูตร ด้านบริบท ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการ ผลผลิต คุณลักษณะงานวิจัย และองค์ความรู้ด้านการสอน พบว่า งานวิจัยด้านการสอน ใช้แบบแผนการวิจัย แบบ The One Group Pretest-Posttest Design มากที่สุด ร้อยละ 81.50 สอดคล้องกับงานวิจัย ของชูลีพร สุระโชติ (2563) พบว่า 1) หลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้ กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC) ที่ประกอบด้วยเหตุผลและความสำคัญ หลักการ ของหลักสูตร จุดมุ่งหมายของหลักสูตร โครงสร้าง/ เนื้อหา แนวคิดและทฤษฎี กระบวนการพัฒนา ครู กิจกรรมการฝึกอบรม สื่อประกอบ การอบรม การประเมินผลหลักสูตร และเอกสารประกอบการ อบรม โดยการประเมินความเหมาะสมจากผู้เชี่ยวชาญพบว่า ทุกองค์ประกอบของหลักสูตรมี คุณภาพอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ (2566) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ผลการวิจัย พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับ โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ จำนวน 4 ด้าน 39 แนวทาง โดย ผลการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า แนวทางการพัฒนา มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ อยู่ ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ข้อค้นพบจากการวิจัยลงพื้นที่สำรวจความคิดเห็นตามสภาพจริง จากการศึกษาสภาพ ปัญหา และปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนการสอนของอาจารย์หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย เพื่อ นำเสนอแนวทางการพัฒนาหลักสูตรดังกล่าว พบว่า แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหา บัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราช วิทยาลัย มีขั้นตอนดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรกำหนดนโยบายการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต และปรัชญาดุษฎีบัณฑิต การจัดหลักสูตรให้ยืดหยุ่นเหมาะสมกับผู้เรียน ผสมผสาน การทำความร่วมมือทางวิชาการกับมหาวิทยาลัยอื่น ๆ ในประเทศ เพื่อให้เกิดความสะดวกแก่การเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถาบันการศึกษาต่อไป

2. ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรกำหนดนโยบาย แนวทางการแก้ไขปัญหาการวิจัย และพัฒนา Research & Development (R&D) และควรดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง จนสัมฤทธิ์ผลในทางที่พึงามต่อไป

3. ผู้บริหาร และอาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรควรกำหนดนโยบาย ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์หลักสูตรให้มากขึ้น โดยเน้นในเรื่องของจุดเด่นทางการศึกษาที่น่าสนใจ เพื่อให้เข้าถึงผู้ที่มีความสนใจในการเข้าศึกษาต่อ

กิตติกรรมประกาศ

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิตและปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธศาสนาและปรัชญา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย โดยได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566

เอกสารอ้างอิง

- ชูลีพร สุระโชติ. (2563). *การพัฒนาหลักสูตรการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้เชิงวิชาชีพ (PLC)*. (ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิตินา แคมมณี. (2559). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นวลจิตต์ เขาวีรติพงศ์. (2545). *การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2554). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- พระสุเมธ เอี่ยมบวร. (2566). *การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมออนไลน์ตามหลักโยนิโสมนสิการเพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้เท่าทันดิจิทัล สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- พีรวัช ตันไพบูลย์. (2561). *การวิเคราะห์งานวิจัยด้านหลักสูตร การสอนและการนิเทศ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการนิเทศ). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2549). *นวัตกรรมการจัดหลักสูตรวิชาศึกษาทั่วไปในมหาวิทยาลัยไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มะลิวรรณ ศรีพันธ์. (2553). *การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น เรื่อง การทอผ้าฝ้ายย้อมโคลน กลุ่มสาระการเรียนรู้การงานอาชีพและเทคโนโลยี สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 : การวิจัยแบบผสมวิธี*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ยิ่งศักดิ์ เพชรนิล. (2560). *แนวทางการพัฒนานวัตกรรมสื่อการสอนเพื่อพัฒนาความเป็นพลเมือง*. บทความรายงานการวิจัย. วารสารนิติ รัฐกิจ และสังคมศาสตร์, 1(2), 19-33.

- ยุทธชัย ราชดา และสุวัฒน์ จุลสุวรรณ. (2566). แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาโดยใช้การมีส่วนร่วมสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. *วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์*, 7(1), 651-665.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). *รูปแบบและภารกิจอุดมศึกษา*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2564). *การพัฒนาหลักสูตร*. เข้าถึงได้จาก <https://www.nupress.grad.nu.ac.th>
- Krejcie, R.V. & Morgan, D.W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.